

# Womhaj Bóh!



Czytło 19.  
11. meje.

Četnik 11.  
1901.

## Szerbke njedželike łopjenka.

Wudawaju so kóždy sobotu w Szmolerjez knihičijščezetni w Budyšinje a šu tam dostać ja šchwórtlětnu pšchedplatu 40 np.

### Rogate.

Lut. 11, 10.

Kóždy, kiž prošy, tón bjerje.

Napominanje dženknischeje njedzele rěka: Rogate, to je proščeje. S krasnymi šlubnjenjemi wabi naš tón Knjes k modlenju: „Proščeje a wam budže date, pytajeje a wy budžeje namakač, klapajeje a wam budže wotewrjene.“ „Pšchetož,“ praji wón dale: „Kóždy, kiž prošy, bjerje.“ Kóždy próstwa je potajkim branje. Wěrnosć tuteho słowa je šnano hižo kóždy mjes nami šhonił w šwojim žiwjenju. Šak hušto je tón Knjes, hdyž šmy šo w nusy, šhorosći a žalosći k njemu wolali, nam hižo dał pšches měru, pšche wšhitko, šchtož prošymy abo myšlimy. Kóždy wěrný a prawy wučomnił Žesufowy wě wot hodžiny, w kotrejž je modlo šo pšches měru bohacze brał: hdyž w nusy šwojeje dusche prošy wo wumóženje a pomoz, pyta hnadu a šmilnosć, klapa wo durje Bože, je jemu wotewrjene, je wón namakał a doštal. W tajkich hodžinach pošnajemy, šo próstwa k Bohu njeje tajka próstwa, pšchi kotrejž š wotewrjenej ruku čakamy na dar, ale šo je wona ta šama ruka, š kotrejž bjerjemy: kóždy, kiž prošy, bjerje. Šdyž prošymy, četpamy š pošnosće Božeho bohastwa wušlyščenje.

Někotry drje nochze temu pšchisłowac, ale praji: Šak hušto šym prošyl a nješym nicžo doštal, šym dolho čakal a napošledk prošny woteschol. Tajki hiščeje praweje próstwy nješnaje, modli šo kaž džěčo šwěta, kiž

jenož w nusy k Bohu šhwata a wolajo pšched nim stejo šwoju ruku wotewri. Šchtož chze bradž wot Boha, nje-dyrbi ruku wotewrič ale dušchu. Prawy modleč pšchazy bjerje, tež hdyž ruka prošdna wostanje a próstwa po šlowje wušlyššana njebudže. Wěniš, šo Bóh š dobrej wolu tebi njedawa, šchtož prošyš? Njewěš, šo tež w šapowjedženju wušlyščenje leži? Šak hušto njewěmy, šo wo to prošymy, šchtož je nam šchłodne: my bjerjemy, hdyž Bóh nam njedawa. Šak hušto je dla roščjenja našeho šnutšlowneho čłowjeka nušne, šo Bóh nam dawta čakac: my bjerjemy, hdyž my čakamy. Šak hušto dyrbi Bóh dla šbóžnosće našeje dusche runje to, šchtož je našeje wutrobny horze žadanje, pšchazy wot naš šdalene džeržec: my bjerjemy, hdyž tradamy. W kóždej prawej próstwy, kiž šo čini we wěrie a pošlušnosći, leži wušlyščenje: Kóždy, kiž prošy, bjerje.

K tajkemu modlenju, kiž pšchazy bjerje, pšchindže šchječijian hakle po dolhim šwuczenju a hušto pošdže. Prawe modlenie je wuwuczenie, kiž chze šo nawutnyč. Nješwuczeny modleč čaka nješčetpliwje na wušlyščenje a bjerje jenož, hdyž doštanje, šchtož prošy. Šomakku pak pošnaje, šo wěrne požohnowanje modlenja w dostawanju proščenych ľudlow njeleži, a doštanje woczi ša potajne kubla, kotrejž dušcha w modlenju bjerje. Wón něšchto pytnje wot krasneje mozy, kiž w modlenju leži, wot pokoja, trošhta a wješkosće, kotrejž jemu modlitwa ša džělo a bėdženje žiwjenja pšchinješe, a wón bjerje. Dušcha šo paše na šelenej luzy a pije w modlitwy čerštwu wodu

a sabudže husto, sčtož je ju k modlenju nawabilo. Sčtož pak je nawuknył wočzi wróćicz na njesachodne, duchowne kubla, budže sczejplimny w žadanju a wothladowanju semskich kublow: skóždy, kiž prawje prošy, bjerje sczejplitwošč, bohudowěrjenje, ponižnošč. Munje čaš sapowjedzenja naschich čelnych žadanjow je bohaty čaš, w kotrymž duscha bjerje: my ledžbujemy na Bože pucze, pónajemy kniczomnošč tak wjele naschich próstwow, roščemy w pónaczu Božej wole, šwalimy Božu lubošć, kiž naš džitwje wodži. Džen wote dnja budžemy mudrišchi w modlenju. Hdyž w čašku nudy so k Bohu wołamy wo pomoz a radu, wo wumóženje a požohnowanje, praji našcha duscha kaž Šhrystuš w sahodže: níz kaž ja chzu, ale kaž ty chzešch, a hdyž khelich nimo hieč njecha, spěwamy: sčtož čjini Bóh, wscho dobre je, a budžemy poħyl-njeni w tajkich modlitwach kaž Šhrystuš wot jandžela. Skóždy, kiž prošy, bjerje praweho modleškeho ducha, prawy modleški rošom, prawe modleške waschnje. Haj, napoħledk njepróšy kšeseczjanski modleť wo niečo wjazy hač wo njeħeste kubla, wo ħnadu a ħmilnošč, wo žiwjenje a sbóžnošč, wo wumóženje i kniczomneho ħwěta, i mozy ħrěcha a wěčneje ħmjercze, a sčtož prošy, bjerje bjes pšestacza čerpajo i Božeho bohastwa. Modlitwa bywa wodnych žiwjenja, bjes kotrehož wjazy byč njemóže, žórta, i kotrehož čerpajo ħwoju duschu naħyčuje. Skóncznje wschitke ħwoje próstwy wobšamnje do próstwy wo Ducha Božeho, teho dawarja wschitkich wěcznych a njesachodnych, dobrych a dokonjanych darow, a hdyž wo njeħo prošy, bjerje jeho ħizo, hdyž duscha so k njemu posbėhuje, ma jeho ħizo. Sapowjedjenje, dwėlowanje, njewětošč njeħajaje tajki šwuczeny modleť wjazy: wón je wuħlyšchenty, hdyž prošy, a hdyž prošy, bjerje, pšchetož wón wě so we wschěm pšchěs jene se ħwojim Bohom. Šbóžny, kiž móže tak proħyč, so pšchězy bjerje, kotrehož modlitwa je stajne branje! Kať daloko ħmy ħišchěze wot tajkeho modlenja! Ale my chzemy nawuknyč, hač my so tak modlicž móžemy. Dženħnišcha njedžela chze k temu naš napominacž se ħwojim wołanjom: rogate, a Šhrystuš naš k temu wabi se ħwojim ħlubjenjom: skóždy, kiž prošy, bjerje!

Bohastwo, kiž bórny ħinje,  
Kublo, kotrež so nam minje,  
Šswěta lóšchty njeħadam,  
Kublo pak, kiž budže wostacž,  
Hdyž tež ħmjercž mje budže doštacž,  
Tajke kublo wobradž mi,  
Dħa ħym sbóžny na semi.

Šamjeń.

## Pucžowanie po Božim pišnje

abo

tajke myšle nadeńdžech, Bože ħłowo čitajo.

Podawa ħwěrnny čitaj „Pomħaj Bóh-a“.

1. knihi Móšfagowe, 21. a 22. staw.

(Potracžowanje.)

A tak scjinišchaj wonaj ħlub, wot Abimelecha požadany a wot Abrahama pšchiswoleny w Bersabje. Dozpėwšchi, sčtož bėschaj ħebi pšchaloj stanyšchaj Abimelech a Pšichol, wyschjchi w Abimelechowym wóšku, a wěczjischaj so jako do Filistiskeho kraja, pucžowajzy i njesow ħłowneho mēsta Gerara.

Abraham pak ħadžešche sčtomny w Bersabje; swajawšchi so se ħlubom i krajnym wješčom, nadžešche so, so móže tu dlějšchi čaš bydlieč. Sčtomny, kotrež bė ħadžal, bėchu tamariski,

nėhdže tak wulke jako duby. W Šhrystej a Egiptowškej rostu wone husto a trjebaju so sa twar a sa palenje. A Abraham přėdowaišche tam wo šnjewowym njenje, kotrež je wěczny Bóh; a wotečahny tu we wěrje do žiweho a wěczneho Boha ħwojeho ħyna Šsaaka.

A bė tak i zupnikom w egiptowškim kraju dołhi čaš, domž so poďžičho jako do ħebrona nještchěħdyli.

22. staw.

Woprowanje Šsaakowe. Šslubjenje wo Šhrystuš.

I. Sčtucžta 1—19. Wótza Abrahama, husto ħizo wuħyto-waneho a wufonjaneho, Bóh i nowa ħórko špytuje po jeho lubošći a po jeho wěrje. ħišchěze na stare dny je Bóh jemu po dołhim čašanjju ħyna wobradžil, ħyna, na kotrehož so wschě ħlubjenja ħožowachu a kotrehož dla bėšche ħwojeho šarscheho ħyna Šmaela se ħwojeho doma wuħnal; tónle ħyn bėšche byl samyħ wšcheho Abrahamoweho žiwjenja a jeho wschelafeho pucžowanja po Šananejškim kraju. Lubošć k tutemu ħynej, narodženeho pšchěs ducha, mēješche so wucžjischěz wot wscheho popjela, kajkiž pšchirodžena čělna lubošć šwjedže. Abraham mēješche so na to šwucžieč, so je Šsaak jenož Bože ħwóšitwo, so je wón dar, kotrež je so jemu jenicžy sa Boha a jeho kralestwo spožčieč; nētko mēješche so ħjewieč, hač móže ħyna, kotrež bėšche so jemu jenož se ħwobodneje ħnadny spožčieč, bjes mortotanja a pšchěžowanja dariczelej, kotrehož ħišchěze bóle lubowaišche, wróćieč.

Tote žadanje móžešche so pola Abrahama na myšl stožowacž: Tello drohotnych woporow ħym ħizo Bohu poħwjećil, so bych jemu ħwój dzał wopotajal; tola, kelto ħu wone wschitke pornoj tutemu ħynej? Tak so ida, so je jeho wulka pšchitħilnošč a pšchiwiznošč k tutemu ħynej čašto hačšila, hdyž je chzyl Bohu ħluzieč. Tola bóle ħišchěze, dylki jeho lubošć, je Bóh jeho wěru wuħpytomal. Bóh bėšche jeho, so by ħwoje kraleŧwo w sabudženym ħwěče sašo postajil, i wótzneho kraja wuwjedl do Šananejškeho kraja a bėšche jemu wulke ħlubjenje dať: so maja so i jeho ħymjenjom wschitke narodny na jemi požohnowacž; po čašku bėšche jemu ħjewil, so so to stanje pšchěs ħyna i jeho čělta, potom, so so to runje stanje i tutym „džěčom ħmėchow“; a nētkole, hdyž je tutón ħyn runje wotrošil, ma jeho Bohu woprowacž sa šapalny wopor. Tu so šdaišche, so ħebi Bóh tu ħam pšchěčimi, so janicžuje wscho, sčtož je hač dotal postajil. Ma čzo by moħla Abrahamowa wěra twaricž, na čzo bėšche so wschě jeho žiwjenje stožowalo, ħħiba na ħlubjenje Bože? A nētkole so šdaišche, so tute ħlubjenje ħħabla. Tola jeho wěra bė so tak poħylħita, so jeho tajke šdaišche njemħleišche. Wón njeje ani wofonħta dwėlowal, so Bóh tež to wuwjedže, sčtož so šda njemóžne byč; so móže Bóh jeho ħyna i morwvch šbudžieč. Tola njepraj, so je jeho tak tež móħl loħto podacž. Tajkele podacze, tež pšchi wschěj nadžiji, so Bóh ħyna šbudži, žadaišche ħebi, so so Abraham wscheho widžom-neho wsda; i wočzomaj widžešche jenicžy džěčowu ħmjercž, a jenicžy skute dowěrjenje do Božeho ħłowa móžešche jeho w tutym boju ħrucacž a postajieč.

Tola tak móžešche Bóh Abrahamej kaťacž, so ma ħwoje džěčo woprowacž?! Wot Abrahama žada Bóh štut, kotrež wón poďžičho w šafonju šallije jako „ħrošnošč mjes Šananejškimi, kotrejež dla je jich Šnjes i jich kraja wuħnal.“ Ma tajke praščenje mamy wotmoħwicž, so Bóh tež tu njeħaišche, so by čłowjek byl woprowany, ale so wón ħwoju wolu pšchěs rošwicze tuteho podawka ħam wuħajni. W šastarstju, ħdžez njebėšche pónacze ħišchěze wuwite, wucžěšche Bóh woħebje i podawkami. Žada-li ħebi tež pšchi špytowanju Bóh najpředny ħyna sa wopor, dħa ħebi tola wot wscheho špocžatka jenož pšchěje, so by Abrahamowa čělna lubošć k ħynej wotemrjela, so by dopotajal, so wón Boha bóle lubuje dylki Šsaaka, a so ma njeħħablazu dowěru do ħlubjenja, hdyž tež Bóh so šdaišche pšchěčjivo temu štutuje.

Tajku lubošć k Bohu, dale ħahazu hač wscho na semi, a tajku njepowalnu wěru njemóžešche jemu niħdy a ženje se ħłowami tak přėdowacž, kaž je so to i tutym wobženjom štao. Čłowjeka sa wopor podacž, šazbjewa so po wschěm štarym šafonju; ħrošnošč tajšeho woprowanja je ta, so je čłowjek, hdyž jeho bjes jeho wole wopruja, jenicžy wěz, ħnamjo, ħřėdł sa drugeho; tak dħa bė tajki wopor jenož pohanam móžny, kotrež podobišnu Božu w čłowjeku pšchipošnavachu, a tak čłowjeka sa štwórbnu wěz ponižowachu. Zyle ħinal pak mēješche so wěz, hdyž so w jenotħwvch padacž tež mjes pohanami čłowjek se ħwojeje wole sa wopor sa druhich



podat a ja nich wumreje; i tym snamjenjesche ho wyhychsi bójsti rjad, pscheczeuczeje Szóznikowego wopora. Szóznik njeje jenož so idaczu, ale woprwadže wschitkich hrěchi nješt, a je swoju wolu podat a wschěch wuhwojecišt. A tak je tež Abrahamowy skutk, hdyž je ho wón wschěho wšdal a swojeho jenicžkeho syna podat, Bohu ja czelej a i pokluchnoweču napshcežo Bohu namjo a wobras wulkeho skutka Božeje lubosče, kotryž ham swojeho jenicžkeho syna njeje pschepuschel, ale je jeho sa naš wschitlich podat. A hlaj! tole ma naš naša stawisna wuczič: Zeli luboječ k Bohu pichy hrěchym człowjeku telko samohla, czim bóle kměny wot Božeje lubosče k nam runje telko woczafowacž! Tak běšce hama městnosč, hdyž šu posdžišcho šwjatnižu Božu natwarili, a hdyž šu syna Božeho schizowali, městno ja najwoschěbnischi podawel i Abrahamoweho žiwjenja, pschepuschamjo ja wschě wopory, posdžišcho podate, haj, hameho wopora šbóznikowego.

(Potraczowanje.)

## Rusa wulka — pomoz bliffa!

W o w j e d a n e ž t o .

(Potraczowanje.)

Rybak šo njebe niz mjeuje postročil hač Rozor. Zato nje-mohl swojomaj woczomaj wěrič hladasche na pišmo, kotrež mějesche po wchěm šdaczu Gandrijowu winu a jebanstwo dopofasacž. Dolho wošta wscho czicho, a jenicžy by šaschychal, tak czešto a njeměrnie Rozor šdychowasche. Šlonečnje šarčča i njewěstym, šchepjetazym hłogom:

„Njebychtej mje mojej woczi pschepšwědčilej, njebych mohl nihdy a nanihdy wěrič, šo mohl Gandrij tajke jebanstwo šfuczič. Zola něto njemōžesch wjazy dwělowacž, šo je wón wscho to na-czinił. Špōsnajesče nětko, šo ho podpizmo na šmužku temu runa, kotrež kmōj bebi hižo dženša dopofudnja wochladawaloj. Gandrij je had, kotrehož šmy pichy šwojich nadrach žiwiloj.“

Rybak wscho rospominawšchi wijesche i hłowu. „Ně, Rozoro,“ rjekny šlonečnje, „njemōžu takle bješe wschěho wašchim hłowam pschihłowowacž. Pohladajesče jenož Gandrijeje wot woczow, tajki njeje jebal. Dopomacžesče šo jenož, tajke ma wotkryte mjeswoczjo, tajke ma šprawnej woczi, tak njemějesche ničjo potajicž, hdyž šastupichmoj. Tak wam człowjet nješluda. Š tajke njewinowatošču njemōže ho pschellepany człowjet šdrasčicž. Zawołajesče jeho šem, Rozoro. Czgemoj jeho na tutym měčje hnydom pschepšychowacž.“

Rozor pōhla šlužobnika k Gandrijeje, šo by šem pschihchol. Mjes tym bēhasche po pišarini a šabōrbōia mnohe njepošumliwje šłowa. Gandrij šastupi bješe wschěho njeměra do pišarnje.

„Wy šeje poručili, knjes Rybako,“ rjekny.

„Lubšchi Gandrijo,“ šarčča Rybakež knjes, „pschepju šebi nětotre roššajnjuja wošebiteje naležnjesče dla. Pohladajesče na tute papjery! Mješda ho wam na nimi něšto dživne?“

Rybak podat Gandrijeje najebane papjery, tamne w šlidže namafane šanjelczawšchi. Gandrij njemějesche šo ani postročicž. Štruce hladasche na papjery, Rybak a Rozor pał hladaschaj czim kručicžcho na Gandrija. Gandrij ho njepšcheměni, wošta wschōw šmērny kaž štajnje. Mjeswoczjo ho njelacžewjemi, ruzy njetišepjetaschtej, huba šo njehibny. Wschōn šmērny podat šlonečnje papjery Rybakež knjesej: „Njebych wjedžał, šcho by tu špodžiwneho bylo, šhiba šo je wašche podpizmo wo malicžosč mjěušche a wužiče pišane džiłi hewal.“

„Wchlah šebi hižo!“ šawola Rybak wschōn šwešeleny, „Gandrij je bjes winy. W nim njetčji jebal, Rozoro,“ wobročiwšchi šo k temu, „mēnju, šo našchemu mlodemu pscheczelej wscho šdželimoj.“

Rozor pschihłowowa i wješkōw mjeswoczjom. Š wješkōwčju, šo je Gandrij bjes winy, bēšche tak hnuty, šo njemōžesche ani šlowežka prajicž.

„Šlajesče, lubšchi Gandrijo,“ šarčča Rybakež knjes, „papjery, kotrež šmy wam pošafal, šu najebane. Moje mjeno je tam zušy napizal, šo by mje šjebal. Mōj pschehladachmoj wschě šłida, šo bychmoj jebaka wušlědžiloj, nihdže njehmoj ničjo namafaloj, šhiba we wašchim šlidže tele papjery, na kotrychž je moje mjeno pod-pišane.“

Gandrij šo nastročji.

„W mojim šlidže — tele papjery? Ši a hašba, šcho je mi tak nacžinił!“

Gandrij šapocža pšakacž.

„Ja šmy bjes winy, knjes Rybako,“ šarčča po šwili wo něšto mērničti. Štaž to njewomajane šwědomje dowoli, tak hladasche Gandrij swojemu knjesej do woczow: „šmy bjes winy; Bōh, wōtž njebješt, šnaje, šo tajki hroju hrěch šfucził njehšni.“

„Njeje trejba, šo šo šafitujesče, lubšchi Gandrijo,“ šarčča Rybak wschōn pscheczelimoy. „Bēh pschepšwědčeny, šo šeje bjes winy, prjedy hač šeje pschichol. A nětkole šmy šo je swojim pschepšwědčenjom wobtrucził. Zola prajesče, njemōžesče mi na prawy šlěd dopomacž? Njetulacžesče wy na ničho, kotryž by šamohl, tute papjery, kotrež mējachu waš do winy šfuczič, do wašchego šłida pošozič? Něšto i wašchich towaršchow je to bjes dwěla šfucził, dofelž njeje na wěru podobne, šo je zušy tajku hrošnosč šfucził.“

Gandrij mjelcžesche, dopomni šo na Ryncža a tufasche na njeho. Šacž by prajil, šcho je šo njedawno njes nim a Ryncžom podalo? Wy rěczal abo by mjelcžal? Wyšl, šo je Ryncž trajš tola hiščeje njewinowaty, pał jeho šlonečnje rošbudži, a duž wotmolwi, kaž šo jemu najšmanšcho šdache: „Njewěm, šcho je moje šłido tak wunjecžesčil.“

„Derje,“ wotmolwi Rybak, dha dyrbimy dale postupowacž, šo bychmy winika wušlědžili. Džicže wy šašo na swoju štwu, lubšchi Gandrijo.“

Gandrij rjekny jmaj božemje a wotčūdže. Rybak pał šo k Rozorej wobročiwšchi rjekny: „Pscheczele, prajesče mi nětko, kotreho i našchich pišarjow macže ša winika? Škotry by mohl to šfuczič?“

Rozor ani wotomifa njerospominasche, ale tufasche hnydom na Ryncža.

„Na teho šebi i přenja a najbōle myšlu,“ rjekny Rozor. „Wšba je štara a pschellepana lišcha, ženje a nihdy njepohlada čji šprawnje do woczow, štajnje a wschědnje rošbrowja, wo tym šmy hižo wošpjet šišchal. Še wschěho teho je mi wēšte, šo je wón tajke jebanstwo šfucził. Šon je to był a ničto druhi.“

„Derje, pošelcžesče pošluka po njeho, njedch šem pichidže.“ Rozor pošlawšchi pošluka po Ryncža wrōčji šo k swojemu knjesej, šo by šo i nim šrěczal, kał mēlo šo dale postupowacž.

(Potraczowanje.)

## Wšjelate i bliffa a i daloka.

— Šnjes primarius Rozor w Lubiju je še swojim namjetom, i kotrymž šo hižo lēta dolho šanoschuje, a wo kotrymž je hižo mjelc pišal, na šynodu šo wobročil, šo by ho našche šyrkwinske šarjadowanje we Lužicy pscheměnił, šo njeby šyrkwinska wyschnosč wjazy w ruzy wotkřebneho hejtmansktwa wošlala, ale šo bychu šo šuperintendentury, kaž w drugej Šaschtej šaložile. Šnjes primarius Rozor šebi myšl, šo by tajke pscheměnenje k špěchowanjju šyrkwinskeho žiwjenja šlužilo. Šaj, wón hano wupraji, šo je šyrkwinske žiwjenje w našchich šerbškich wošbach jenož šwontowna wēž. Nětko pał šmēje knjes Rozor še swojim namjetom, kaž je pschewidžecž malo šboža na šynodže. Pšchetōž redaktor je powjesč i Družžan dostal, šo šu šo w jentym wotdželenju šynodalnych, hdyž šo wo namjetach prjedy wuradžuje, pschecziwo Rozorowemu namjetej wuprajili, a šo je šo tole wotpošafanje wošebje tež štalo wot šastupjerjow i šerbškich krajow, hdyž maja šuperintendenty, a šo je šo pichy tym wot tychle škwalobnje wušbchowala žywa šyrkwinska myšl a woporniwosč Lužiczanow, kotrež šej šjawnje šwědčjenje, šo my Lužiczenjo i nēčičišchim šyrkwinskim šarjadowanjom njepošojni njehšny. Tež w druhim wotdželenju je šōle namjet to šame wotpošafanje namafal. Duž je wēšty wuhlad, šo zušy namjet w šawnym wuradženju špadnje a šo šacžijnje. Wy šmy i našchimi dobrými šyrkwinskimi wobšecnosčemi w našchej Lužicy špokojom a šebi ani njezadamy po žanym pscheměnenju.

Lubijška realka šwecžesche šwōj 25 lētny jubilej. Wot štarych šchulerjow dari šo šchorhoj, kotruž knjes archidiaconus Šuda je šwjedženškej rěczu pošweczi.

— W pruskim ministerstwowje je šo wulke pscheměnenje štalo, dofelž we wubjerku šapōšlanow ministrowo njemōžachu šanalome šjenoczenie wšchich rēlow pscheczišchecž. Wotšchol je šinanzny minister i Miquel — k temu rataštwowny minister i Hammerstein. Přēššchi bēšche wulki šinanzny duch. Ratarjo pał wošebje wotkřad rataštwoweho ministra wobžaruja, dofelž bēšče czoply pscheczel rataštwowa a ša powyhčjenje žitoweho žla. Na jeho městno šlupi

